

Podcasten Allas arbetsliv: Tiina Taipale

Intervjuaren: Du lyssnar på Allas arbetsliv, en podcast där vi breddar våra uppfattningar om arbete och diskuterar missförhållanden i det finländska arbetslivet med dem som ägnat sin karriär åt att rätta till ifrågavarande missförhållanden. Jag heter Jarkko Immonen och är en av karriärvägledarna vid Helsingfors universitets Karriärservice.

Intervjuaren: I dag ska vi prata om karriärer i miljökrisens tid. Med mig har jag specialisten Tiina Taipale som arbetar som projektledare vid Suomen ympäristöopisto Sykli. Sykli är en riksomfattande specialyrkesläroanstalt som fokuserar på att utveckla ett hållbart arbetsliv genom att utbilda yrkespersoner och organisationer. Välkommen till programmet, Tiina. Det är en ära att ha dig här i dag.

Tiina Taipale: Tack. Det är en ära för mig att vara här.

Intervjuaren: Vi ska prata om hållbarhet, gröna jobb och ansvarsfulla karriärer. Kan du börja med att berätta lite om ditt arbete? Vad exakt gör Sykli och vad gör du på Sykli?

Tiina Taipale: Ja, naturligtvis. Jag arbetar vid Suomen ympäristöopisto Sykli som är en riksomfattande specialyrkesläroanstalt. Det betyder att Sykli är ett litet yrkesinstitut som utbildar miljöexperter inom olika områden. Våra studerande är redan ute i arbetslivet och verksamma inom olika områden. Vi utbildar exempelvis lärare i förskolor, den grundläggande utbildningen eller andra stadiet som redan är ute i arbetslivet men vill specialisera sig på miljöutbildning. Själv undervisar jag i hållbar ledning i vårt program för miljö-, kvalitets- och säkerhetssystem. Vi har också utbildningar i avfallshantering och vattenförsörjning. Utöver de här studieplanerna i yrkesutbildningen ordnar vi korta utbildningar och fortbildningar i samarbete med företag med personer som är i ett övergångsskede som målgrupp. Det innebär personer som står inför arbetslöshet. Och naturligtvis har vi många olika projekt om hållbarhet och cirkulär ekonomi. Och det är faktiskt det jag arbetar med mest. Under de senaste åren har jag arbetat med projekt som finansierats av Utbildningsstyrelsen. De här projektens mål är att styra yrkesutbildningen i en hållbar riktning. Just nu går största delen av min arbetstid åt till att föra projektet Vaski vidare.

Intervjuaren: Varför är Vaski ett viktigt projekt?

Tiina Taipale: Det är i själva verket riktigt spännande. Vaski samlar fler än 60 yrkesinstitut kring det gemensamma målet att skapa en vägkarta för hållbarhet och koldioxidneutralitet i den finländska yrkesutbildningen. Projektet inleddes i början av året och vi har för närvarande kommit till den fas där vi formar bilden av framtidens yrkesutbildning. Hur bör den se ut om tio år när vi genomgått övergången till hållbarhet och koldioxidneutralitet? Och det här är vad vi sysslar med för tillfället: vi föreställer oss vilken framtid vi vill se och hur yrkesläroanstalterna skulle se ut när de har verksamhet inom planetens hållbara gränser och vad det här kan komma att innebära för dem som arbetar där. Det här är ett intressant skede eftersom vi diskuterar flera saker samtidigt. Hur borde till exempel administrationen och ledningen se ut i yrkesskolorna? Kunde vi få representanter för framtidens tysta röster, alltså framtida generationer eller icke-mänskliga djur i skolornas direktorater? Eller hur skulle utbildningen kunna se ut? Vilka färdigheter kommer att tränas upp och i hurdana lärandemiljöer? Det är alltså mycket som snurrar runt i huvudet på folk just nu. Här handlar det ju också om vilken utbildning dagens lärare bör få och vad vi bör göra nu för att nå den framtid vi önskar oss och som vi just nu kan föreställa oss.

Intervjuaren: Kan de här upptäckterna också tillämpas på högre utbildning?

Tiina Taipale: Varför inte? Jag tror att universiteten kanske har varit mer proaktiva, till och med i ett tidigare skede än yrkesläroanstalterna. I det stora hela tror jag att universiteten spelar en central roll för den hållbara övergången. I universitetsforskningen beskrivs varför vi behöver ändra på saker och ting med tanke på klimatförändringen och förlusten av biologisk mångfald. Universiteten tar fram ny kunskap om varför vi behöver en förändring och också om hur vi kan uppnå den, såsom vilka sätt vi har att tillgå för övergången och vilken sorts nya lösningar vi har inom olika områden. Jag tror alltså att universiteten redan kommit en bra bit på vägen och att de bygger upp nätverk för att främja hållbarhet. Till exempel klimatuniversiteten är ett bra exempel på sådant som universiteten gör tillsammans, i likhet med hur yrkesläroanstalterna nu genomför den här förändringen tillsammans.

Intervjuaren: Vi har faktiskt en kurs i hållbarhet här vid Helsingfors universitet och den är öppen för alla studenter. För tillfället utbildar samma människor som skapat den här kursen i hållbarhet lärare i hur de kan undervisa i de här ämnena.

Tiina Taipale: Ja. Jag tror det är så vi ska gå till väga. Jag har sett samma sak vid Aalto-universitetet. De lär ut hur vi kan integrera hållbarhet i alla ämnen. Så det är enligt mig något mycket viktigt som borde göras vid alla universitet och i alla skolor just nu. Det här är också något vi diskuterat med de universitet som utbildar i pedagogik för lärare. Nu utbildar vi redan utexaminerade lärare så att de kan bli miljöutbildare. Men vilka av de här

elementen borde ingå i de pedagogiska studierna för lärare? Det är något som är värt att tänka på.

Intervjuaren: Absolut, ingen som studerar vid yrkesläroanstalter eller universitet här i Finland kan missa hållbarhet i sina studier. Men tror du att hållbarhet också blivit lite av ett modeord? Vi verkar nämligen stöta på det nästan överallt i dag och det är på ett sätt mycket bra. Men det kan också väcka en känsla av att det blivit ett modeord som tyvärr också används för att gröntvätta eller "ansvarstvätta". Hur skulle du definiera verklig hållbarhet? Är det bara något som har att göra med att stoppa klimatkrisen eller ligger det något mer i det?

Tiina Taipale: Det är en bra fråga. Det är sant. Jag tror att det forskats mycket i hur hållbarhet kunde definieras och vilken sorts problem vi kan mötas av nu när det finns så många olika definitioner och i och med att det betyder olika saker för olika människor och grupper. Och naturligtvis kan mycket vaga uppfattningar om vad hållbarhet är också leda till problem när det gäller att uppnå verklig hållbarhet. Historiskt sett så tror jag att vi ganska ofta går tillbaka till Brundtlandrapportens definition av hållbar utveckling, nämligen att det handlar om att täcka dagens behov utan att sätta på spel framtida generationers förmåga att täcka sina egna behov. Jag tror vi gått en liten bit vidare från den definitionen. Och jag tror att det vanligaste sättet att definiera hållbarhet i dag, åtminstone bland hållbarhetsutbildare, är att definiera den genom planetens hållbara gränser. Så när vi till exempel tänker på det nya GreenComp-ramverket, som Europeiska unionen driver för att definiera grön kompetens för kontinuerligt lärande på alla utbildningsnivåer, så omfattar det oss alla inom yrkesutbildningen eller vid universiteten eller den grundläggande utbildningen eller andra stadiet – överallt. Det hänvisar också till planetens hållbara gränser. Och den rapporten eller det ramverket definierar hållbarhet som att prioritera behoven för alla livsformer och för planeten genom att säkerställa att den mänskliga aktiviteten inte överskrider planetens hållbara gränser. De omformulerar idén om den välkända bilden av planetens hållbara gränser av Stockholm Resilience Institute som du kanske också känner till. Och den här bilden lyfter fram att det inte är bara klimatkrisen som vi måste hantera, utan vi står också inför en större miljökris eller ekologisk kris, och vi måste också förstå andra systemprocesser på jorden än enbart klimatet. Utarmningen av den biologiska mångfalden är en. Och jag tror att det numera anses vara rentav mer betydande än klimatförändringen. Totalt finns det nio hållbara gränser för planeten, allt från markanvändning till användningen av dricksvatten och vidare till försurning av haven, så bilden är mer komplex och består inte bara av klimatförändringen.

Intervjuaren: Det är verkligen ett brett perspektiv. Helsingfors universitet utbildar just nu, och har redan en tid utbildat, toppexperter inom olika hållbarhetsområden. Baserat på vårt vägledningsarbete med studenterna vet vi här vid Karriärservicen att det finns ett stort intresse för gröna jobb, hållbara karriärer och karriärer inom hållbarhet. Men är det

finländska arbetsmarknaden redo? I vilket skede skulle du säga att företagen och andra organisationer befinner sig när det gäller den här systemiska transformativa förändringen?

Tiina Taipale: Det är en mycket bra fråga och jag tror det varierar mycket. Jag tror att det också är viktigt att förstå att det finns skillnader mellan de olika generationer som fått utbildning. Alltså med tanke på deras kunskap om miljökrisen. Den yngre generationen som går ut högstadiet eller gymnasiet, yrkesläroanstalter eller universitet har troligtvis lärt sig om den ekologiska krisen under alla sina år i skolsystemet. Och det är naturligtvis så det borde vara och vi får hoppas att det verkligen är så. Men om vi tänker på de äldre generationerna så har de kanske inte fått samma utbildning som betonar de ekologiska gränserna eller planetens gränser. För sådan utbildning har inte funnits. Samma förståelse fanns kanske inte när de gick i skolan. Inom vissa områden och yrken kan det fortfarande finnas uppfattningar om att miljöfrågorna är något hippieaktigt eller irrelevant för det riktiga arbetet och de riktiga yrkena och vad de handlar om i industrin. Sådant kan alltså fortfarande förekomma. Och jag tror att det faktiskt fortfarande är möjligt att gå igenom skolsystemet utan att egentligen ta miljökrisen på allvar. Det betyder att vi ännu inte är färdiga med hur vi undervisar det här. Om vi tänker på de människor som utexamineras nu med miljökunskap så har vi trots allt en helt annan situation än för tio år sedan eller till och med för fem år sedan. Just nu tror jag att behovet av en transformativ förändring betonas av olika institutioner och intressenter överallt omkring oss. Det här gör hållbarhet och hållbarhetsexpertis till något mycket viktigt på många olika områden, om inte på alla. Sådana impulser kommer just nu från EU, inrikespolitiken och vår regering. Det kommer från finansmarknaderna och från alla oss i egenskap av medborgare eller arbetstagare eller konsumenter. I mitt arbete har jag märkt att många organisationer integrerar nu hållbarhet i sina strategier och i sin verksamhet. Och det betyder att de också behöver sakkunskap för att göra allt det och i framtiden bygga upp rentav mer övertygande strategier. Om de börjar med en basnivå kommer de snart att inse att de behöver göra mer för att nå planetens hållbara gränser som vi för tillfället ligger väldigt långt ifrån.

Intervjuaren: Vad skulle du vilja säga de studenter som kanske inte studerar något uppenbart hållbart ämne? Som till exempel, om du inte studerar klimatvetenskap eller miljövetenskap eller nya gröna energisystem utan något annat – kan du bara göra skillnad om du arbetar i gröna jobb eller med hållbarhet? Jag vet att du forskar i ansvarsfulla karriärer. Hur skiljer sig det konceptet från de här två andra koncepten?

Tiina Taipale: Jag har intervjuat människor som är oroad över miljön och miljöproblemen. Jag har frågat dem hur den här oron påverkar deras val i arbetslivet. Jag gjorde de här intervjuerna för några år sedan och jag tror de är till och med ännu viktigare i dag. Allt fler människor frågar sig själva vad de borde göra, hur deras arbete bidrar till den ekologiska krisen och på vilket sätt det de försörjer sig på påverkar världen. När de här frågorna börjar störa dig mycket och du får mer kunskap och om du inte ännu gjort ett miljömedvetet val –

om du fortfarande håller på att fatta beslut om din karriär så kan miljöfrågorna påverka dina val. Att beakta de här frågorna kan få dig att styra din karriär i en viss riktning eller välja en viss studieplats. Vi ser nu många utbildningsenheter, både universitet och yrkesläroanstalter, som faktiskt marknadsför sina skolor utifrån de här frågorna. Du kommer att bli en person som skapar förändring. Du kan rädda planeten. Jag vet inte om du lagt märke till det men det är så de försöker dra till sig de bästa studenterna. Men om du inte beaktar de här frågorna så kan det kännas väldigt obekvämt när du på sätt och vis måste tänka på hur ditt arbetsliv hotar livet på planeten, och det är inte en angenäm känsla. Du kan naturligtvis också svänga på frågan och börja tänka på om det skulle vara möjligt att omorganisera din karriär eller se dig om efter något i organisationen genom vilket du kunde göra skillnad, eller fundera på om du borde börja studera de här frågorna och se vad som händer för att kanske hitta en ny ansvarsfull grön karriär.

Men det kan också leda till en annan typ av agerande. Du kan agera annorlunda i ditt nuvarande jobb. Du kan också göra något på ett lite annorlunda sätt. Till exempel börja fundera på vad ni gör på arbetsplatsen, hitta likasinnade människor, gå samman med dem och börja förändra din arbetsplats. Jag tror det är ett sätt att få saker och ting att gå framåt. Du kan börja ställa frågor till din chef eller vd:n om hur arbetsplatsen hanterar hållbarhetsfrågorna. Naturligtvis kan det också leda till andra sorters aktivism utanför arbetsplatsen. Du kan också försöka förändra det större systemet, ta del av kampanjer eller kanske göra något genom ditt fackförbund i något skede. En del människor försöker tjäna så mycket pengar som de bara kan och försöker bli påverkansdonatorer som ger pengar till ett ändamål som gör en stor skillnad. Du kan också välja att avgränsa ditt arbetsengagemang, downshifta eller avstå från någon sådan karriärväg som människorna vanligtvis tar där de bara fortsätter producera eller göra saker och ting i vanlig ordning.

Du kan försöka lämna den sortens livsstil bakom dig och kanske försöka uppnå mer självförsörjande sätt att leva på. Kanske se dig om efter ekobyar. Det är inte så många som gör det. Det är inte det vanligaste sättet men det är också ett alternativ. Det finns många sätt att göra skillnad på. Kanske det vanligaste sättet är att försöka hitta människor i liknande situation, till exempel på arbetsplatsen eller någon annan arbetsplats och försöka komma fram till hur ni kunde förändra branschen i en mer hållbar riktning.

Intervjuaren: Förändring inifrån. Det är mycket bra sagt. Tack Tiina. Det finns massor med val som vi kan göra och många beslut som vi kan fatta. Skulle du säga att det finns några specifika, allmänna hållbarhetsfärdigheter eller kompetenser som vi alla kan lära oss eller anamma, oberoende av studieområde eller arbete?

Tiina Taipale: Just det här tror jag att ramverket för grön kompetens utgår från. Alltså att det finns vissa kompetenser som är viktiga i alla ämnesområden. Vi behöver alla förstå hur värdefull naturen är och verkligen försöka förbinda oss till hållbarhet, kanske den starkare versionen av hållbarhet. Det är inte tillräckligt att vi tänker oss att vi orienterar om eller optimerar systemet lite mot mindre koldioxidutsläpp. Vi behöver verkligen tänka

annorlunda. Vi står inför en stor förändring just nu. Jag har för mig att om vi inte tar ny kurs så kommer vi enligt nyheterna att om åtta år ha nått en temperaturstegring på 1,5 grader. Vi måste alltså skynda oss. Jag tror vi haft rekordstora utsläpp det här året. Vi måste alltså försöka begripa det. Det räcker inte att vi gör lite, utan vi måste tänka på att vi ska förändra det nuvarande systemet. Och för att göra det behöver vi de här relevanta färdigheterna och kompetenserna som är relevanta överallt. Vi måste värdesätta naturen och skapa kopplingar till den. Och så behöver vi systemiska tankefärdigheter. Det är ett komplicerat problem. Så hur kan vi – vi behöver kritiskt tänkande och färdigheter att kunna läsa system. Vi behöver också färdigheter för att tänka ut nya framtidsvisioner och kanske visioner kring vad som kunde göras mer hållbart. Och vi behöver färdigheter som har att göra med samverkan och att vara aktiv aktör på olika områden. Vi vet inte riktigt vilka färdigheter vi kommer att behöva. Det är mycket intressant att börja fundera på det. Till exempel hur borde min arbetsdag eller mitt yrke eller min arbetsplats ändras om vi nu verkligen levde inom planetens hållbara gränser? Hur skulle det se ut? Det skulle kanske se väldigt annorlunda ut. Eller så skulle infrastrukturen kring det vara mycket annorlunda om det inte handlar om sådant jag faktiskt arbetar med. Här finns det något som jag tror vi alla måste lära oss och försöka oss på. Vi måste göra alla möjliga nya saker för att kunna lösa det. Kanske det också handlar om att göra mindre. Vi måste lära oss av vad vi gör bara av gammal vana och göra någonting annorlunda. På senaste tiden har jag tänkt på kompensationen. Om alla organisationer började kompensera för förlusten av biologisk mångfald eller för de koldioxidutsläpp som de inte kan förebygga eller utesluta ur sina system, skulle de pengarna kunna riktas till yrken och vad människor sysselsätter sig med? Kunde de här kompensationerna riktas till människor som bor i ekobyar och till att återställa något i ekosystemet eller rentav till att stödja den mentala hälsan? Det är uppenbart att vår nuvarande livsstil påverkar också vår mentala hälsa på flera olika sätt. Kunde kompensationspengarna användas för att låta en del människor återkoppla med naturen och hela sig själva och naturen, och kunde vi på något sätt försörja oss på det? Men det är bara en idé. Det är en sådan idé jag lekt med den senaste tiden.

Intervjuaren: Det låter som en utmärkt idé. Det är egentligen roande att du nämnde färdigheter, systemiskt tänkande och framtidstänkande och att stärka sin agens. Det låter i hög grad som exakt den typ av färdigheter som vi karriärvägledare försöker betona i vår karriärvägledning. Du nämnde också mental hälsa. Vad skulle du vilja säga våra studenter som just nu kanske kämpar med miljöångest eller andra svåra miljörelaterade känslor? För som du säger så är det bråttom om vi vill åstadkomma en förändring.

Tiina Taipale: Det finns forskning som visar att du kan uppleva sådan här ångest till en viss grad om du arbetar som specialist med miljö- eller ansvarsfrågor och känna att det inte sker några framsteg, eller du kan få alla de här nya värderingarna ... Du känner att du inte får arbeta i samklang med dina värderingar. Det gör en del mycket förkrossade. Jag skulle vilja säga att det ändå finns hoppfullhet i att göra något. Precis som det finns falsk hoppfullhet när du på sätt och vis väntar på att något mirakulöst ska hända. Aktuell forskning om

miljöångest visar att vi ganska ofta är rädda för att berätta om klimatförändringen för unga och att de inte behöver vara rädda eftersom vi tror att vetenskapen kan få deras mentala hälsa falla i bitar. Men det är den verklighet vi lever i. Och jag tänker mig att det enda sättet som kan hjälpa oss är att diskutera frågan och visa att vi agerar och går framåt. Det är också den här ångesten och rentav frustrationen som är grogrund för alla sorters agerande och gärningar och agens. Och det ger oss hopp. Vi gör något hela tiden i stället för att bara vara passiva åskådare. Så, äkta agerande, kanske. Det kan också i viss mån kopplas till det här gröntvättandet. Då måste vi också säga att vi gör något och kanske också att vi agerar men att det vi gör inte är perfekt ännu. Men vi gör åtminstone något och försöker hitta vad som är fel. Det här är sist och slutligen mycket komplicerade frågor. Hur vi pratar om de här frågorna är inte heller alltid enkelt.

Intervjuaren: Det är sant. Som du sade så skapar agerande hopp. Som vi vet så består våra karriärer av flera olika roller och sådant som vi gör genom livet, inte bara i arbetslivet eller inom ramen för våra arbeten. Du nämnde också att det är möjligt att agera inom ramen för någon annan roll.

Tiina Taipale: Om det inte är möjligt, försök hitta andra livsområden där det går att göra en skillnad. Det hjälper. Jag tror också att det är bra att vi diskuterar de här frågorna på arbetsplatserna. Det är värre om vi så att säga gömmer huvudet i sanden eller om vi bär den här känslan alldeles ensamma på arbetsplatsen. När du säger det högt hjälper det och det är första steget mot att förändra något. Och du kanske hittar någon som tänker på samma sätt. Stödet från andra kan också leda till en förändring.

Intervjuaren: Väl talat. Vi sitter alla i samma båt. Vi behöver inte lösa allting på egen hand. Karriären är inte heller något personligt slagfält.

Tiina Taipale: Men jag tror att akademiker och universitetsutbildade människor är ganska välutrustade med de här gröna kompetenserna. Det är vad universitet sysslar med. De lär ut kritiskt tänkande och systemtänkande. Det är kanske svårare i yrkesläroanstalterna eftersom utbildningen ibland är väldigt praktiskt inriktad. Där är det kanske en större fråga hur det ska gå att inkludera de här metafärdigheterna i studieplanen. Det kan vi ibland kämpa med.

Intervjuaren: Det här är bra att höra. Alla våra studenter har redan de tankefärdigheter som behövs. Och så kan vi också själva ta reda på lite mer om vilka konkreta åtgärder som vi kan vidta. Det är bra att höra.

Tiina Taipale: Och kanske också den förändringsnivå som behöver uppnås. Kanske gå mer på djupet där. På senaste tiden har jag hört att det inte räcker med kognitiv förmåga, utan vi behöver också till exempel konst och fantasi och hela kroppen och känslorna för att greppa vad det skulle innebära om vi befann oss i en värld så att vi verkligen levde enligt ramen för planetens hållbara gränser. GreenComp är ett ramverk för kontinuerligt lärande för de här hållbarhetskompetenserna. Det betyder att vi alla lär oss det här. Ingen av oss är färdiglärdd. Alla utbildare håller också på att lära sig det här. Och det här är något som inte kommer att försvinna. De hållbarhetsfärdigheter som vi behöver just nu är inte desamma som vi kommer att behöva om två eller fem eller tio år. Vi kommer att möta ny förståelse och nya problem och det kommer att krävas nya lösningar. Det betyder att vi alla måste lära oss.

Intervjuaren: Tack så mycket Tiina. Det här har varit mycket intressant och det var ett stort nöje att ha dig här. Finns det något mer du skulle vilja säga våra lyssnare?

Tiina Taipale: Ja, kanske en sak. Vi borde verkligen börja tänka på arbetslivet och inte bara på oss själva som konsumenter eller medborgare. När vi tänker på våra karriärer och på oss som anställda och finner oss själva i alla de här situationerna så är det ett faktum att vi lever i ett samhälle med avlönat arbete. Det här samhällssystemet styr på sätt och vis våra liv, hur vi lever i världen, agerar och förhåller oss till saker och ting. Vi kan inte hitta lösningar på hållbarhetsproblemen om vi inte kan besvara frågan om hur vi ska kunna försörja oss på ett hållbart sätt och inom planetens hållbara gränser. Och en student som kommer ut på arbetsmarknaden är också till viss grad beroende av det här avlönade arbetet. En del människor kan ha andra inkomstkällor. De har kanske en partner eller familj som försörjer dem, eller pengar från familjen, från tidigare generationer eller liknande. Och en del människor har ingenting alls. Så också när det gäller försörjning så kan en del människor välja friare och behöver inte gå en viss väg eller ta ett visst jobb. Men alla har vi inte den valmöjligheten. Att förstå det här hjälper också lite, tror jag. Man ser hur stor koppling man har till det här systemet med lönearbete. Och vilka resurser man har, kanske vilken ställning man har. De människor som gör strategier och sätter upp spelreglerna har större ansvar än de människor som är i mer sårbara positioner. Men som anställd har vi olika sätt att försöka påverka eller vi kan påverka genom att rösta eller ta initiativ. Det finns flera olika sätt som du kan förändra systemet på. Men att bara tänka att det är ett jobb och du kan göra det på ett annat sätt någon annanstans kan hjälpa. Redan att tänka på det: vilken roll spelar du i systemet med avlönat arbete och hur skulle vi kunna förändra hela systemet? Men om vi inte gjort det så kan vi kanske vara barmhärtiga mot oss själva så att vi inte ska känna för stor press. Vi behövs alla för att förändra systemet och det är inte en enskild individs ansvar att göra det.

Intervjuaren: Tack Tiina. Som avslutning, vad skulle du säga är ett litet steg som var och en av oss kan ta för att förändra systemet? Ett litet, viktigt steg.

Tiina Taipale: Jag skulle säga att det första steget är att tänka på det, alltså vilken effekt mitt arbete har. Kan jag sätta igång en förändring bara genom att prata med någon? Och en annan poäng är att inte tänka att det handlar om att ett fåtal människor får det ansvar och de gröna karriärer som alla eftertraktar och att man sedan ska tävla om vem som får de här arbetena, vem får rädda världen. Utan vi alla tillsammans är ansvariga. Vi måste skapa en plats där alla kan arbeta utan att oroa sig över om de förstör grunden för andras liv genom sitt arbete. Så vi är alla ansvariga när det gäller att försöka göra systemet hållbart på alla vis och på alla sätt som världen kan erbjuda. Så kanske det.

Intervjuaren: Tack så mycket. Det är bra att höra att det finns sätt och möjligheter för oss alla att förändra systemet. Tack. Jag är säker på att det här har varit mycket intressant och upplysande för våra lyssnare. Tack för att du kom, Tiina Taipale.

Tiina Taipale: Tack. Det var ett nöje.

Intervjuaren: Tack för att du lyssnade på Allas arbetsliv. Podcasten producerades av Karriärservicen vid Helsingfors universitet.